

Vreme: 01.10.2026 07:00

Medij: rs.bloombergadria.com

Link: <https://rs.bloombergadria.com/trziste/sirovine/114110/kome-preti-najveci-udar-od-energetske-krize-u->

Autori: Nenad Radičević

Teme: autoputevi, magistrale

Naslov: Nova energetska kriza preti Evropi - ko će prvi platiti ceh?

15098

Nakon što joj je ove godine zbog rata u Iranu i blokade Ormuskog moreuza ceh za energente bio viši za čak 100 milijardi evra, Evropska unija ulazi u predstojeći zimu na ivici energetske krize, čije izbijanje umnogome zavisi od vremenskih uslova, ali i toga da li će predsednik SAD Donald Trump uvesti zabranu izvoza dizel-goriva iz SAD.

Evropi ove zime preti novi energetska udar, a posledice neće biti iste za sve. Hemijska i metalurška industrija najviše zavise od gasa, dok bi nestašica dizela najteže pogodila transport, poljoprivredu i građevinarstvo. Za Adria region dodatni problem predstavlja zavisnost od evropskog tržišta i uvoznih pravaca.

Nakon što je zbog rata u Iranu i blokade Ormuskog moreuza ove godine za energente platila čak 100 milijardi evra više, Evropska unija ulazi u zimu suočena sa novim rizikom od energetske krize. Koliko će situacija biti ozbiljna, zavisice od vremenskih uslova, ali i od toga da li će predsednik SAD Donald Trump uvesti zabranu izvoza dizela iz SAD.

Nakon neformalnog sastanka ministara energetike država članice EU u Dublinu, evropski komesar za energetiku Dan Jorgensen uveravao je da se EU ne suočava sa neposrednom krizom u snabdevanju energentima, ali je upozorio da bi visoke cene mogle imati ozbiljne posledice po domaćinstva koja ne mogu da priušte grejanje ili putovanje na posao.

Skladišta gasa u EU popunjena su u proseku oko 70 odsto, dok je globalno tržište tečnog prirodnog gasa (LNG) i dalje zategnuto zbog sukoba na Bliskom istoku. Brisel zato ponovo poziva države članice da ograniče potražnju za energijom i smanje potrošnju gasa i struje "koliko god je potrebno".

Prema rečima evropskog komesara iz Danske, skoro 50 miliona Evropljana već nije u stanju da adekvatno zagreje svoje domove tokom uobičajene zime. On je time istakao socijalne rizike koje nosi novi cenovni šok, koji, inače, već dosta pogađa i mnoge industrijske sektore zasnovane na velikoj potrošnji energenata.

U slučaju fizičke nestašice gasa, najveći udar pretrpele bi hemijska i metalurška industrija, ali i proizvođači stakla, keramike, papira i hrane. Posledice ne bi jednako pogodile sve, a među najugroženijim zemljama su Nemačka, Holandija i Letonija, gde su zalihe gasa posebno niske.

Nestašica gasa i manjak dizela u EU imali bi za posledicu ozbiljan udarac i na kompanije u Adria regionu, uprkos tome što region ima specifične energetske prednosti, poput sopstvenih rafinerijskih kapaciteta i manju zavisnost privrede od gasa.

EU se s novim rizikom suočava i zbog manjka rafinerijskih kapaciteta, posebno za preradu sirove nafte u dizel. SAD trenutno pokrivaju oko polovine evropskog pomorskog uvoza dizela, zbog čega bi eventualno ograničenje američkog izvoza dodatno zaoštrilo situaciju.

U Briselu još razmatraju ideje o tome kako olakšati građanima i privredi, dok je evropski komesar energetike pozdravio zahtev francuskog predsednika Emmanuela Macrona za privremeno ublažavanje određenih ekoloških pravila koja se odnose na gorivo, kako bi se rafinerijama omogućilo da proizvode više dizela i drugih derivata i kako bi se na taj način povećala domaća ponuda.

Prema rečima izvršnog direktora Međunarodne agencije za energetiku (IEA) Fatiha Birola koji je

Vreme: 01.10.2026 07:00

Medij: rs.bloombergdria.com

Link: <https://rs.bloombergdria.com/trziste/sirovine/114110/kome-preti-najveci-udar-od-energetske-krize-u->

Autori: Nenad Radičević

Teme: autoputevi, magistrale

Naslov: Nova energetska kriza preti Evropi - ko će prvi platiti ceh?

prisustvovao sastanku u Dublinu, zasad nije prioritet novo hitno puštanje nafte iz strateških rezervi.

"Zemlje su do sada oslobodile oko 20 odsto svojih strateških rezervi, tako da je na raspolaganju ostalo približno 80 odsto u slučaju da se poremećaji u snabdevanju značajno pogoršaju, a vlade se dogovore o daljim koracima", rekao je Birol.

Komesar Jorgensen je potvrdio da Evropska komisija planira da za godinu dana odloži primenu pojedinih pravila EU o metanu koji se odnose na uvoz, uz obrazloženje da bi to moglo da ublaži pritisak na energetska tržišta, a da istovremeno ne ugrozi dugoročne klimatske ciljeve EU da smanji upotrebu fosilnih goriva ulaganjem u obnovljive izvore energije, elektrifikaciju i energetske efikasnost.

"Naš odgovor je dvostruk: snažnije usmeravanje ka zelenoj tranziciji uz istovremenu fleksibilnost i pragmatičnost tokom ovog veoma teškog prelaznog perioda. Moramo pomoći državama članicama, građanima i kompanijama da prebrode ovu krizu", rekao je on, dodajući da mere za sprečavanje vrtoglavog rasta cena energenata neće uključivati porez na ekstraprofit na nivou EU, kao što je to bilo 2022, ali da članice mogu da uvesti sopstvene mehanizme u okviru EU pravila.

Jorgensen i Birol pozvali su zemlje da preispitaju poreske sisteme koji visoko oporezuju električnu energiju, dok na gas primenjuju niže poreze. Ako vlade žele da podstaknu domaćinstva i industriju da pređu sa gasa i nafte na električnu energiju, moraju učiniti struju pristupačnom, posebno u periodu visokih cena energenata, istakli su oni.

Ako ove zime dođe do ozbiljne nestašice prirodnog gasa u EU, najviše će biti pogođene energetske intenzivne industrije, koje gas koriste ne samo kao izvor toplote i električne energije, već i kao ključnu sirovinu u proizvodnim procesima. Najveći udar bi, kao i usred energetske krize 2022, pretrpela hemijska industrija, koja troši oko 22 odsto ukupne energije namenjene industriji u EU, pri čemu je ekstremno zavisna od gasa.

Za razliku od drugih industrija koje gas koriste samo za pogon fabrika, kompanije hemijske industrije, poput BASF-a, koriste gas kao sirovinu za proizvodnju. Zbog toga visoke cene gasa i eventualna nestašica najviše pogađaju proizvođače azotnih đubriva, amonijaka, metanola i vodonika. Bez gasa, proizvodni proces ovih firmi se momentalno obustavlja ili drastično smanjuje, što dalje izaziva lančanu krizu u poljoprivredi i proizvodnji hrane.

Od gasa je izuzetno zavisna i evropska proizvodnja nemetalnih minerala, kao što su staklo, keramika ili cement. Taj sektor je drugi najveći potrošač energije u industriji EU, pri čemu se proizvodnja stakla i staklenih proizvoda ekstremno oslanja na prirodni gas, koji pokriva čak 74 odsto finalne potrošnje energije u toj proizvodnji. Osim toga, industrijske peći za staklo i keramiku moraju neprekidno da rade na ekstremno visokim temperaturama pa bi naglo gašenje ili smanjenje dotoka gasa moglo trajno da ih ošteti i kompanijama stvori višemilionsku štetu.

I proizvodnja sirovog gvožđa, čelika i obojenih metala, poput aluminijuma, troši ogromne količine energije tako da metalurška industrija već oseća krizu. Topionice u Nemačkoj i Evropi već se bore sa visokim cenama električne energije i gasa, koje su gotovo dvostruko više nego u drugim delovima sveta, a u slučaju nestašice - metalurški pogoni bi bili prvi na listi za restrikcije, jer troše ogromne količine gasa.

U ukupnoj industrijskoj potrošnji energije u EU, sedmina odlazi na potrošnju industrije papira, celuloze i ambalaže. Iako se ovaj sektor delom oslanja na biogoriva i struju, prirodni gas i dalje pokriva između jedne četvrtine i jedne trećine energetske potrebe u različitim pogonima tako da bi prekid ili restrikcije u snabdevanju dovele bi do zastoja u proizvodnji ambalaže i papirnih sirovina. To bi direktno uticalo na logistiku i lance snabdevanja za potrošačku robu.

Osim toga, i prehrambena industrija i proizvodnja pića troši dobar udeo od oko 12 odsto ukupne industrijske potrošnje energije u EU, pri čemu se gas masovno koristi za industrijsko pečenje, pasterizaciju, sterilizaciju i sušenje hrane, tako da se i bez nestašica može očekivati da se visoka cena gasa prelije direktno na cene osnovnih namirnica u prodavnicama. To će naročito biti izraženo ako u piku zime cena gasa skoči na više od 100 evra po MWh što analitičari već predviđaju.

U slučaju jake zime, gasna kriza neće biti ravnomerno geografski raspoređena jer zalihe gasa sada nisu podjednako na prosečnom nivou od 70 odsto. Udar nestašice najviše bi se osetio u Nemačkoj, kao najvećoj evropskoj ekonomiji i industrijskom jezgru EU, koja trenutno ima zalihe gasa od oko 58 odsto, što je znatno ispod proseka.

Osim Nemačke, sa kritično niskim zalihama pred zimu suočavaju se i Holandija sa oko 52 odsto i Letonija sa oko 47 odsto. Ali zbog svoje veličine i industrijske strukture, manjak gasa u nemačkim proizvodnim pogonima odmah bi se prelio na susedne zemlje i uzdrmao lance snabdevanja širom Evrope.

Nestašica gasa u EU prenela bi se i na Adria region, kroz lančane ekonomske potrebe, uprkos tome što

Vreme: 01.10.2026 07:00

Medij: rs.bloombergdria.com

Link: <https://rs.bloombergdria.com/trziste/sirovine/114110/kome-preti-najveci-udar-od-energetske-krize-u->

Autori: Nenad Radičević

Teme: autoputevi, magistrale

Naslov: Nova energetska kriza preti Evropi - ko će prvi platiti ceh?

region ima specifične energetske prednosti i manju ukupnu zavisnost od gasa u proizvodnim procesima u poređenju sa Nemačkom ili Italijom. U zemljama Adria regiona, potrošnja prirodnog gasa po glavi stanovnika je znatno niža od proseka EU, pri čemu većina ekonomija u regionu troši od pet do 10 puta manje gasa u poređenju sa evropskim prosekom ili energetski intenzivnim članicama EU.

Primeru radi, prema statističkim podacima EU iz 2020. godine, u Srbiji je potrošnja 388 kubnih metara po glavi stanovnika, a u Holandiji 2.510, Nemačkoj 1.165, dok je prosek EU je oko 800. Kompanije u regionu bi pretrpele ozbiljan udarac, pre svega zbog finansijskih i izvoznih veza sa EU.

Čak i zemlje regiona, poput Srbije, koje imaju dugoročne sporazume o jeftinijem gasu sa Rusijom, nisu imune na krizu. Naime, kada cene gasa na evropskim berzama skoče ekstremno visoko, to automatski podiže cene struje na berzama i poskupljuje sve ostale uvozne sirovine. Samim tim dovodi do drastičnog skoka operativnih troškova.

Ipak, finansijski pritisak bi najbrže osetile toplane i javna komunalna preduzeća u Srbiji i Bosni i Hercegovini, koja su visoko zavisna od gasa za grejanje gradova.

S druge strane, energetska kriza u Nemačkoj i usporavanje ili prestanak rada nemačkih industrijskih giganta doveli bi do pada potražnje za komponentama koje se proizvode uz Adria regionu. Od toga su najugroženiji pogoni automobilske industrije, metaloprerađivačkog sektora i industrija plastike, koji rade kao direktni dobavljači za zapadnoevropske fabrike.

Osim toga, bila bi pogođena i domaća industrija koja nije direktni dobavljač komponenti pogonima na zapadu Evrope. Kao i u EU, regionalne kompanije koje se bave proizvodnjom čelika, aluminijuma, veštačkih đubriva i drugih metalurških i hemijskih proizvoda, ali i fabrike cementa, stakla i cigli, suočile bi se sa dilemom da li da rade sa ogromnim gubicima zbog skupih energenata, pre svega gasa, ili privremeno ugase pogone. Posledično, to bi podiglo cene u celom građevinskom sektoru.

Gasna kriza bi pokazala i nedostatke Hrvatske kao regionalnog čvorišta za uvoz LNG-ja preko LNG terminala na Krku, jer bi sve veće interesovanje regiona za uvoz gasa preko ovog terminala ukazao da su kapaciteti mreže i politički odnosi u regionu i dalje usko grlo za brzu raspodelu u kriznim trenucima.

Energetska neizvesnost u EU postala je očigledna nakon završenog sastanka u Dablinu kada su, suočeni sa pitanjem da li je EU spremna za eventualnu Trumpovu zabranu izvoza goriva iz SAD, zvaničnici EU uglavnom samo izražavali nadu da do takve zabrane neće doći.

Komesar Jorgensen je novinarima rekao da je svom američkom kolegi Chrisu Wrightu uputio "jasnu poruku" da bi SAD trebalo da odustanu od te pretnje, te izrazio zadovoljstvo što se Wright javno složio da ta mera ne bi bila delotvorna.

Izvori u Briselu kažu da se oni uzdaju u to da su Amerikanci "pragmatični ljudi" te da "ako uvedu zabranu izvoza dizela, to bi moglo da odgovara Teksasu, ali ne i drugim delovima SAD".

Ipak, nestašica dizela u EU najviše bi pogodila transport i logistiku, poljoprivredu, građevinarstvo i tešku prerađivačku industriju. Drumski i teretni saobraćaj troše čak 77 odsto ukupne količine dizela u EU, a kamioni na dugim relacijama potpuno zavise od ovog goriva. Nestašica bi dovela do drastičnog skoka troškova prevoza robe, kašnjenja u lancima snabdevanja i prelivanja troškova na krajnje potrošače. I sva teška poljoprivredna mehanizacija, uključujući traktore i kombajne, primarno koristi dizel, pa bi nestašica mogla da dovede do smanjenja poljoprivrednih aktivnosti tokom zime i priprema za proleće. To direktno vodi ka novom poskupljenju hrane.

Uticaj na građevinsku industriju bi bio osetan kroz zaustavljanje ili usporavanje velikih **Infrastrukturnih** projekata i rast cena građevinskih radova, a u prerađivačkoj industriji bi došlo do smanjenja proizvodnih kapaciteta, pada konkurentnosti evropskih fabrika i rizika od privremenih zatvaranja pogona u kojima se dizel i lož-ulje koriste za rad mašina i grejanje tokom zime. Zbog uske povezanosti procesa prerade nafte, nestašica dizela stvara direktan manjak i deficit kerozina, što bi moglo da dovede do smanjenja zaliha avio-goriva u Evropi na višegodišnji minimum i poskupljenja avionskih karata.

Potencijalna američka zabrana izvoza dizela imala bi specifične posledice na kompanije u Adria regionu, jer ovaj region karakteriše mešavina sopstvenih rafinerijskih kapaciteta i visoke zavisnosti od uvoza kroz logistički otežane pravce. U svakom slučaju, posledice bi podrazumevale prelivanje evropske inflacije na Adria region, ogroman rast troškova logistike, ali i operativne probleme u uvozu sirove nafte preko Dunava i Jadrana.

Regionalne transportne i logističke kompanije, poput Milšpeda, već rade sa tankim maržama, a novi skok cena dizela, koji se sada ne oseća u regionu koliko u Nemačkoj, direktno bi ugrozio njihovu profitabilnost. Transportne kompanije bi morale da aktiviraju takozvane plutajuće klauzule o gorivu u ugovorima, što znači da će automatski podizati cene transporta klijentima i samim tim dovesti do rasta cene robe. Poseban udar bi osetile regionalne avio-kompanije, poput Air Srbije ili Croatia Airlinesa, koje

Vreme: 01.10.2026 07:00

Medij: rs.bloombergadria.com

Link: <https://rs.bloombergadria.com/trziste/sirovine/114110/kome-preti-najveci-udar-od-energetske-krize-u->

Autori: Nenad Radičević

Teme: autoputevi, magistrale

Naslov: Nova energetska kriza preti Evropi - ko će prvi platiti ceh?

bi se suočile sa drastičnim skokom operativnih troškova pred zimsku sezonu letenja.

Regionalni energetske igrači, kao što su NIS, INA i Petrol, našli bi se pod ogromnim pritiskom da kompenzuju manjak dizela na evropskom tržištu, pri čemu se već suočavaju sa brojnim problemima - NIS sa problemom američkih sankcija dok Rusi ne izađu iz vlasništva, a INA i Petrol sa rastom veleprodajnih troškova.

Na sve to, situaciju komplikuje i nizak vodostaja Dunava, budući da veliki deo uvoza dizela u region ide rečnim putem. Kombinacija visokih cena na globalnom tržištu i logističkih prepreka, kao što je nizak vodostaj, već je naterala privatne uvoznike u regionu da privremeno obustave uvoz, prebacujući teret na državne obavezne rezerve.

Kao i u EU, manjak dizela bi uticao i na poljoprivrednu proizvodnju, ali i na mnogo velikih **infrastrukturnih** projekata u Adria regionu, poput izgradnje **auto-puteva** u Srbiji i BiH ili železničke infrastrukture. Budući da mnogi ugovori sa državama nemaju fleksibilne cene, ovaj finansijski gubitak pao bi direktno na teret izvođača.

Kompanije u Hrvatskoj i Sloveniji bile bi direktno pogođene striktnim evropskim mehanizmima, ali bi imale pristup koordinisanim kriznim merama Brisela. S druge strane, kompanije u Srbiji, BiH i Severnoj Makedoniji, koje nisu deo EU, više zavise od hitnih intervencija lokalnih vlada i puštanja dizela iz nacionalnih robnih rezervi, što može stvoriti kratkoročnu stabilnost cena i snabdevanja, ali po cenu praznjenja strateških državnih zaliha.

Štednja i olakšice

Ko će najviše osetiti nestašicu gasa

Prelivanje krize na Adria region

Nada u američki pragmatizam

